

Pyszny László felvétele

T O M P A A N D R E A

Bizet a fülbe

■ GEORGES FEYDEAU: BOLHA A FÜLBE ■

Vidnyánszky Attila rendező Bizet *Carmen*jébe oltotta Feydeau-t. Talán a darab féltékeny spanyol férj szereplője és a sok szerető, szerelemfélést, üldözés inspirálta arra, hogy a bohózatot az ismert zene drámai erejével ellenpontoszza, azaz a művet nem a darab nyelvi leporolásával (értsd: átírásával, a la Mohácsi a '97-es, kaposvári előadásban), hanem egyrészt a zenei hangulati ellenpontoszással, másrészt a koreográfiával, harmadrészt pedig a játékművel, illetve a figurák kidolgozásával frissítse fel. A féltékeny, férje randevú után nyomozó feleséghez Carmen áriáját rendeli; feleség (Györgyi Anna) és barátnő (Bánsági Ildikó) együtt tangózik a „l'amour”-refrénre, miközben férjellenes tervüket szövik; itt és számos más, jól kitalált jelenetben a dialógusokat zene és mozgás kíséri (koreográfus: Énekes István; zenei munkatárs nincs feltüntetve, így gyanítható, hogy maga a rendező az); úgy értem, a három színpadi nyelv együtt jelenik meg, olykor szétválik, például a majdnem-szerető Tournel (Trill Zsolt) némafilmklisékkel – kinagyított-kimerevített gesztusok, tánc a rózsával – hódol a feleségnek, vagy az inkriminált nadrágtartóval, a bonyodalmak elindítójával hálózná be szerelme tárgyát, fergetes, szerelemért esdeklő mutatványban részesítve őt – miközben a nadrágtartó az expander, a lóhám, az ugrókötel és a szerelmi kötelék szerepét egyaránt eljátssza. A jelenet nyílt színi tapsot kap.

De nemcsak zenés, koreografált jelenetekből áll az előadás, hanem rengeteg prózai, történetmesélő, bonyodalmakat bonyolító jelenetből is. Az utóbbiakban a színészi alakítás veszi-venné át a szerepet, amellyel Vidnyánszky szintén „játszik”: legelrajzoltabb, legjobb figurája a szeretőszerepre törő Tournel-Trill Zsolt, aki önmaga és saját karikatúrája egyszerre. A sokféle, sokoldalú színész remekül mozog, beszél, adja a hülyét. Nem véletlen, hogy ő birtokolja leginkább Vidnyánszky mozgással fűszerezett, összetett színházi nyelvét: a rendező saját, beregszászi társulatából való. A másik póluson Iglódi István remek, beszélni nem tudó, közönyös, rezonóryszerű „próza” Camille-ja (akinek az előadás második részében dramaturgiailag kissé felületes a jelenléte – vagy csak többet szeretném őt látni?). És e két véglet, e kétféle, nagyon különböző játékmű között – az előbbi kívülről, külsődleges eszközökkel, mondjuk, stilizáltan, a másik belülről, a pszichológiai realizmus útján hozza létre a figuráját, és mindkettő a helyén van – kell az előadás többi szerepének megszületnie. Mint ahogy Gáspár Sándornál meg is születik (Victor-Emmanuel és Poche kettős sze-

Trill Zsolt (Tournel)

repét játssza ő, mindkettőt pontosan, következetesen felépítve). Ám az Új Színház legtöbb színészétől, úgy tűnik, csak realista játékmód várható el. Azok a figurák, amelyeknek a rendezői szándék szerint stilizáltan kellene megjelenniük, bizonytalanok, üresek, rendezői ötletek maradnak csupán: Helyey László alakítása a spanyol férj szerepében csak „bizet-s” entrée-kból áll, meg spanyol dumából, torreádoros jelmezből (neki jut néhány olcsó, „el basta” és „pont hu” típusú poén is); a színész ugyanis nem veszi komolyan a figuráját, azaz nem „csinálja meg”. Az angol inas, akit Hobo „alakít”, bluesosan jejejezik, mackósan jár, angolul dörmög – de nem elég elrajzolt, és Hobo olykor alakít (amit nem tud), bár inkább önmagát és önmaga karikatúráját kellene adnia. A „realista” alakítások között vannak olyan sekélyes, üres figurák, mint például Hirtling István Finache doktorja, akiről nem lehet eldönteni, hogy rossz orvos-e (elvégre egy inast gyanúsít petefészek-problémával), vagy jópofa ember, aki csak viccelődik. Pedig Feydeau sok humorlehetőséget kínál az orvosszerepben, amelyek itt (rendezőileg, még kevésbé színészilag) nincsenek kiaknázva. Még az orvos „zenélése” is a kuplerájos jelenetben sápatag, üres ötlet marad (három fuvalázó lányt rendel magának pornográf allúzióként). A hoteltulajdonos Augustin (Dengyel Iván), a kupimama (Tordai Teri) és az alkalmazottak ugyanilyen ötletszegényen jönnek-mennek az előadásban, hiába kavarja Dengyel a történet amúgy teljesen kiszámítható szálait-szeleit. Az Antoinette–Étienne páros dramaturgiailag szintén elorvasztott, invenciótlan (Tóth Augustza és Nagy Zoltán), s a poros, hagyományos bohózatba húz vissza.

Bár Szergej Maszlobojcsikov tere maga a dekoratív, szecessziós stilizálás, az első felvonásban nem funkcionális, csak körbejárt; a második részben viszont ebből az első látásra óriási csillárnak tűnő díszletelemből kiváló hotelszeparék hozhatók létre, amelyekben lehet bujkálni, nyomozni, féltelenni, leleplezni; Vidnyánszky jó kis kavalkádót, forgást-nyüzsgést, tömegjelenetet szervez ebben a furton-furt forgó díszletben, hol ebbe, hol abba az intim légyottba bepillantást engedve, miközben a drámai *Carmen* pajzán össznépi kánkánózás váltja fel. Erről a felvonásról mondja nagy flegmán Iglódi – nem a szereplő, hanem a szerepből kilépő színész! –, hogy jó volt ugyan, de táncolni kellett benne.

A *Bolha* után némi kiábrándulást okozott a Magyar Színház *Carmen*je, melyet a *Bolha* díszlettervezője, Szergej Maszlobojcsikov adaptált (Bizet, Mérimée és mások műveiből) és rendezett is, s amelynek nemcsak a zenehasználatát hasonlít megtevésztően a *Bolháéhoz*, de a színpada is ugyanúgy forog.

Vidnyánszkynek erőssége a tömegjelenetek és a színpadi mozgás megkomponálása – Gáspár Sándor jól kitalált bújócskát folytat két szerepében –, ám túlságosan bízik a szövegben: a szigorúbb húzások lefejtették volna a felesleges és magát a rendezőt kevésbé érdeklő vadhajtásokat, a mellékszereplők történeteit, melyeket maguk a színészek sem akarnak komolyan venni, és akkor a teljes második rész (a második és harmadik felvonás) feszesebben mesélné el ezt a kiszámítható, kevés meglepetéssel és újdonsággal bíró történetet. Az első rész bizonyítja: a játék, a mozgás, a stilizálás messzebb vezet, mint a prózai szövegbe és az ismerős történetbe vetett hit. Ezek a figurák ugyanis nem tudják vállukra venni a történetet. S így a sok gyenge színészi alakítás – legyenek azok realisták vagy sem – nem a vendégrendezőn kérhető számon.

GEORGES FEYDEAU: BOLHA A FÜLBE (Új Színház)

DÍSZLET: Szergej Maszlobojcsikov. **JELMEZ:** Balla Ildikó. **RENDEZŐ:** Vidnyánszky Attila.

SZEREPLŐK: Gáspár Sándor, Iglódi István m. v., Hirtling István, Trill Zsolt m. v., Helyey László, Dengyel Iván, Nagy Zoltán, Hobo, Kisfalussy Bálint, Györgyi Anna, Bánsági Ildikó, Tordai Teri m. v., Tóth Augustza, Bánfalvi Eszter.